

Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut

Jaarverslag 2018

Inhoudsopgave

1. Inleiding: 3
2. Leerstoel: 5
 - 2.1. Speerpunten: 6
 - 2.2. Onderzoek: 6
 - 2.3. Onderwijs: 9
 - 2.4. College van Toezicht: 9
 - 2.5. Publicaties: 9
3. Lindeboomreeks: 10
4. Consortium en externe relaties: 12
5. Financieel verslag: 13
6. Bestuur en organisatie: 14
 - 6.1. Bureau: 15
 - 6.2. Lindeblad: 15
- Bijlage – publicaties prof. dr. T.A. Boer: 16

1. Inleiding

Het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut (PLI) wil een bijdrage leveren aan het doordenken van medisch-ethische thema's vanuit een christelijk perspectief. Het doet dat door middel van cursussen, bijdragen in de media, lezingen en adviezen en wetenschappelijk onderzoek, resulterend in publicaties.

Met dit alles ondersteunt het PLI artsen en artsen in opleiding, andere zorgverleners, zorgvragers en beleidsmakers bij ethische en levensbeschouwelijke vragen in de zorg.

Het Lindeboom Instituut is genoemd naar Prof. dr. G.A. Lindeboom (1905-1986). Hij was hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en doceerde daar Inwendige Geneeskunde en Encyclopedie der Medische Wetenschappen. Daarnaast heeft hij zich beziggehouden met medisch-ethische vraagstukken.

Door middel van talloze publicaties en activiteiten in vele organisaties heeft Lindeboom zich ingezet voor een bijbels verantwoorde medische ethiek. Een keuze uit zijn werk is in boekvorm gepubliceerd als deel 1 van de *Lindeboomreeks*.

Uit dankbaarheid voor het vele werk dat hij op medisch-ethisch gebied heeft verricht en om uit te drukken dat het Instituut vanuit dezelfde geestelijke achtergrond dit werk wil voortzetten, is zijn naam eraan verbonden.

Onder invloed van nieuwe medisch-technische mogelijkheden en het steeds meer wegvallen van een gemeenschappelijke ethiek in de samenleving groeide de behoefte aan grondige doordenking en duidelijke bijbels verantwoorde normering van het medisch handelen. Deze behoefte vormde de aanleiding tot de oprichting van het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut in 1987.

Het Lindeboom Instituut heeft in 2011 een nieuwe impuls gekregen door een consortium dat bestaat uit: Stichting voor Christelijke Filosofie (SCF), Reliëf, Pro Life Zorgverzekeringen, ForumC, de Theologische Universiteit Kampen en de NPV (Zorg voor het leven).

Dit leidde in 2014 tot de benoeming van prof. dr. Theo A. Boer als bijzonder hoogleraar 'Ethiek van de zorg' aan de Theologische Universiteit Kampen. Dit betreft een omvang van 0,2 fte. In het algemeen wordt er door de hoogleraar effectief meer tijd in de leerstoel geïnvesteerd. De hoogleraar is tevens werkzaam als Universitair Docent ethiek aan de PThU (vestiging Groningen).

Het bestuur van de Stichting Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut wordt gevormd door het bestuur van Stichting voor Christelijke Filosofie (personele unie).

2. Leerstoel

Per 1 september 2014 is prof. dr. Theo A. Boer hoogleraar op de Lindeboomleerstoel. De hoogleraar doet jaarlijks verslag van zijn werkzaamheden. Het verslagjaar loopt van september 2017 tot september 2018. De gegevens in dit jaarverslag over de leerstoel betreffen derhalve dat verslagjaar.

De hoogleraar, prof. dr. Theo Boer, was in het verslagjaar voor 0,2 fte vrijgesteld in het kader van de Lindeboomleerstoel. Voor de andere 0,8 fte van zijn werktijd was hij aangesteld als Universitair Docent ethiek bij de Protestantse Theologische Universiteit, vestiging Groningen. Het werk voor de Lindeboomleerstoel vindt plaats op basis van detachering vanuit de PThU.

Nu prof. Boer het vijfde jaar van zijn benoeming als Lindeboom hoogleraar in gaat, kan worden geconcludeerd dat de leerstoel in een duidelijke behoefte voorziet. Er is in Nederland behoefte aan de wetenschappelijke doordenking van medisch-ethische vraagstukken vanuit een betrokken orthodox-christelijk en maatschappij-open standpunt. De leerstoelhouder wordt regelmatig betrokken bij discussies waarin dit geluid als een noodzakelijke nuancering bij andere opvattingen wordt betrokken.

Ook is vanuit het buitenland een waarneembare behoefte aan expertise vanuit Nederland, in het bijzonder voor wat betreft de doordenking van actieve levensbeëindiging. Verheugend is prof. Boers benoeming als lid van de vaste commissie voor Ethiek en Recht van de Gezondheidsraad per 1 januari 2018, te volgen door een kroonbenoeming per 1 januari 2019.

2.1. Speerpunten

In het verslagjaar werd aan de volgende thema's specifiek aandacht gegeven (zie ook bij 'subsidies' en bij 'publicaties' hieronder):

- Voorspellende geneeskunde: komt een test bij de dokter.
- Palliatieve zorg
- Advance Care Planning
- Palliatieve psychiatrie
- Kinderpalliatieve zorg

2.2. Onderzoek

Bij het Innovatiefonds Zorgverzekeraars werd door het NHG, IQ-Healthcare en het PLI een subsidie verkregen voor het opzetten van een cursus voor huisartsen over Advance Care Planning. Voor de deelname van prof. Boer werd een subsidie van € 5.000 verkregen voor onderzoek naar de ethiek van ACP in de periode juni 2015-september 2016. Dit heeft inmiddels geresulteerd in één wetenschappelijke rapportage en een ander artikel wordt nu aangeboden aan internationale tijdschriften. Beide onder co-auteurschap met o.m. dr. A.S. Groenewoud.

Het door ZonMw gesubsidieerde project 'Komt een test bij de dokter' (Voorspellende geneeskunde en de arts-patiëntrelatie) resulteerde begin januari in het Onderzoeksrapport *Komt een test bij de dokter*, in de Lindeboomreeks bij Buijten & Schipperheijn (zie onder). Het boek werd op 29 januari 2018 aan staatssecretaris Blokhuis van VWS aangeboden, werd gepresenteerd op een drukbezochte bijeenkomst in Nieuwspoor en ontving uitgebreide aandacht in de media. In het verslagjaar hebben het schrijven van het eindverslag en van twee wetenschappelijke artikelen, één met de algemene bevindingen samen met Martijn van Rijswijk, en één samen met Elise van Hoek waarin de christelijke respondenten worden vergeleken met de niet-christelijke, de nodige tijd gevraagd. De eindrapportage is gereed, de twee artikelen zijn goeddeels geschreven.

Er werd bij ZonMw een vooraanvraag voor een vervolgsubsidie ingediend. Het PLI werd helaas niet uitgenodigd om een definitieve aanvraag in te dienen.

De bij ZonMw ingediende onderzoeksaanvraag getiteld 'Spoken uit het verleden. Formatieve ervaringen met sterfbedden en hun implicaties voor advance care planning' mocht worden uitgewerkt, maar ontving helaas evenmin subsidie.

Aanbieding van *Komt een test bij de dokter* aan
Staatssecretaris Paul Blokhuis van VWS.

Bij en in overleg met Stichting Prolife Zorgvoorziening is een subsidie-aanvraag in voorbereiding voor het kunnen inhuren van expertise op het terrein van (het publiceren over) ethische vragen bij het begin van het leven. Dit loopt nog steeds en Stichting Prolife Zorgvoorziening heeft inmiddels middelen toegezegd.

Een andere aanvraag bij dezelfde stichting betreft een project naar best practices in de kinderpalliatieve zorg in samenwerking met Kinderhospice Binnenveld te Barneveld. Hier kwam van Prolife een mondelinge toezegging van subsidie. De uitvoerend onderzoeker zal naar verwachting mw. Wilma Stoelinga zijn, waarbij prof. Boer zal optreden als begeleider.

2.3. Onderwijs

In de maanden januari tot en met maart werd te Amersfoort voor de derde maal een collegereeks 'Medische ethiek voor artsen' (i.s.m. CMF Nederland) gegeven. Uit de evaluatie bleek opnieuw grote waardering voor deze cursus.

De hoogleraar is initiator en voorzitter van een groep jonge academici op het raakvlak van geneeskunde, zorg, wijsbegeerte, ethiek en politieke wetenschappen, genaamd 'Kenniskring christelijke ethiek'. Doel van deze groep is deskundigheidsbevordering, netwerkvorming en deelname aan maatschappelijke debatten. In het verslagjaar was er een bijeenkomst op 22 mei 2018 te Utrecht.

2.4. College van Toezicht

Er is een College van Toezicht ('lokaal curatorium') dat bestaat uit:

- dr. D.J. Bakker
- prof. dr. M.G. Buijsen (EUR, secretaris)
- prof. dr. S. Paas (TU Kampen, voorzitter)
- prof. dr. C.J. de Ruijter (TU Kampen).

Het college kwam in het verslagjaar één keer bij elkaar en wel op 27 september 2017.

2.5. Publicaties

Een overzicht van de publicaties en overige output van prof. Boer in het verslagjaar 2017-2018 is te vinden in de bijlage.

3. Lindeboomreeks

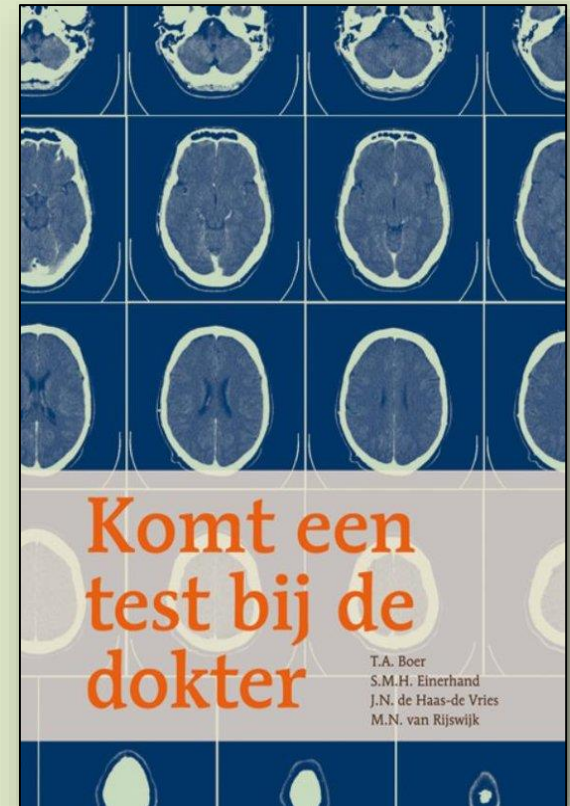
Het Lindeboom Instituut geeft in samenwerking met uitgeverij Buijten & Schipperheijn een boekenreeks uit onder de titel *Lindeboomreeks*. Abonnees op deze reeks ontvangen de boeken met 20% korting. Prof. Boer is voorzitter van de redactie. Overige leden van de redactie zijn: mr. J.J. van Boven, dr. A.S. Groenewoud, drs. P.J. Lieverse, dr. J.M. de Man-van Ginkel en dr. D. Mul.

De redactie is thans bezig met een tweetal studies op het begin van het leven: één uitgave die is bedoeld voor een breed christelijk publiek met als hoofdvraag: 'Waarom zijn wij ongeborn leven respect verschuldigd?' en een dieptestudie over alle mogelijke nieuwe technologie rond het levensbegin: CRISPR/Cas9, embryoselectie, abortus provocatus, de NIPT-test en late abortussen. Voor dit doel is de redactie voor de duur van dit project aangevuld met E. van Hoek, medewerker bij de NPV. Tot onze blijdschap werkt prof. dr. H. Jochemsen, die in juni 2018 afscheid nam als hoogleraar christelijke filosofie aan WUR, mee aan deze bundels. Jochemsen was van 1998 tot 2008 tevens hoogleraar op de Lindeboomleerstoel.

In januari 2018 verscheen de rapportage van het onderzoeksproject 'Komt een test bij de dokter' als 20e deel in de Lindeboomreeks. Het is steeds gemakkelijker om zonder tussenkomst van een dokter health checks te laten doen. Ook als er zich geen symptomen voordoen.

Het kan gaan om tests die eenvoudig via drogist, apotheek of internet verkrijgbaar zijn, maar ook om medisch onderzoek bij mensen die geen gezondheidsklachten hebben, gericht op het vinden van ziekte, een erfelijke aanleg voor ziekte, of risicofactoren die de kans op ziekte vergroten: de *total bodyscan* en genoombreed DNA-onderzoek (het 'duizenddollargenoom').

Over de voors en tegens heeft al de nodige medisch-ethische en politiek-beleidsmatige doordenking plaatsgevonden. Maar wat betekenen health checks voor de arts-patiëntrelatie en voor de relatie tussen gebruikers en hun directe naasten? Om het antwoord op die vraag te vinden werd een enquête gehouden onder gebruikers en niet-gebruikers van health checks: wat zijn hun ervaringen; is men tevreden over de informatie; welke gevolgen had deelname aan een health check voor henzelf, hun familie en de arts-patiëntrelatie? Ook werden artsen geïnterviewd en werden artsen en gebruikers met elkaar in gesprek gebracht. In deze studie worden op basis van literatuuronderzoek en empirisch onderzoek conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan voor de omgang met health checks. Vóór alles dient ook bij het stijgende gebruik van health checks de duurzame arts-patiëntrelatie in stand te blijven.

4. Consortium en externe relaties

De leerstoel wordt ondersteund en medegefinancierd door een consortium bestaande uit:

- Reliëf (Christelijke Vereniging van Zorgaanbieders)
- NPV-Zorg voor het leven
- Pro Life zorgverzekeringen
- ForumC
- Stichting voor Christelijke Filosofie
- Theologische Universiteit Kampen

Met deze consortiumpartners waren de verhoudingen hartelijk. De lijnen zijn kort en waar mogelijk wordt er ook inhoudelijk samengewerkt c.q. naar elkaar doorverwezen.

Bij de TU Kampen was de hoogleraar lid van de onderzoeksgroep 'Reformed Traditions in Secular Europe', waarin met de TUA werd samengewerkt in het 'Research Program Practical Theology, Public Theology and Theological Ethics'. Dit is met het niet-doorgaan van de intensievere samenwerking TUK-TUA veranderd in lidmaatschap van het Neocalvinism Research Institute.

Het Lindeboom Instituut is lid van de Nederlandse Vereniging voor Bioethiek (NVBe) en van de Europese Vereniging van Centra voor Medische Ethiek (EACME). Voorts is prof. Boer onder meer fellow bij het Center for Bioethics and Human Dignity (CBHD) in Deerfield, USA.

5. Financieel verslag

De jaarrekening van het Lindeboom Instituut over 2018 is gecontroleerd en goedgekeurd door *Van Ree Accountants*. Hieronder is het resultaat te zien. De complete jaarrekening is te vinden op de website van het instituut (www.lindeboominstituut.nl).

Stichting Prof. Dr. G.A. Lindeboominstituut te Amersfoort (x €)		
Staat van baten en lasten over 2018		
	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Baten		
Baten uit eigen fondsenwerving	82.254	117.230
Rentebaten	26	108
	<u>82.280</u>	<u>117.338</u>
 Lasten		
Besteed aan doelstelling 'Vervullen bijzondere leerstoel en onderzoek medische ethiek'	73.480	63.555
Kosten eigen fondsenwerving	8.199	7.718
Beheer- en administratiekosten	8.200	7.717
Som der lasten	<u>89.879</u>	<u>78.990</u>
 Exploitatieresultaat	<u><u>-7.599</u></u>	<u><u>38.348</u></u>

6. Bestuur en organisatie

Het bestuur van de Stichting Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut wordt gevormd door het bestuur van Stichting voor Christelijke Filosofie (personele unie).

Het bestuur vergaderde zes keer in 2018.

In de zomer van 2018 trad de heer Dik den Hollander af als penningmeester en werd hij opgevolgd door de heer Jan van Ginkel RA.

De bestuursleden krijgen geen vergoeding voor hun werkzaamheden.

Het bestuur bestond in 2018 uit:

- Dr. ing. Christine Boshuijzen – van Burken
- Dik den Hollander, penningmeester (tot 1-7-2018)
- Jan van Ginkel RA, penningmeester (vanaf 1-7-2018)
- Dirk van Schepen MA
- Drs. Peter Sneep, voorzitter
- Ing. Arjan de Visser MA
- Drs. Wilfred Vollbehr, secretaris
- Drs. Annemiek van Woudenberg – de Groot

6.1. Bureau

Het Lindeboom Instituut wordt ondersteund vanuit een Bureau in Amersfoort. De directeur, dr. Sander Luitwieler, had een belangrijk aandeel in de voorbereiding en uitvoering van het beleid en woonde de bestuursvergaderingen bij. Hij werkt voor 0,2 fte voor het PLI. Marieke Haan is bureaumanager (0,1 fte). In maart 2018 verliet communicatiemedewerker Inge Bennebroek het instituut. De vacature zal later worden opgevuld.

Dr. Sander Luitwieler,
directeur

6.2. Lindeblad

In 2018 verscheen tweemaal het *Lindeblad*, de nieuwsbrief van het Lindeboom Instituut (april en oktober). Hierin werd naar donateurs en belangstellenden verslag gedaan van de activiteiten van het Lindeboom Instituut. Het *Lindeblad* wordt verzonden aan ruim 1.000 adressen.

Lindeblad

Jaargang 15 • nummer 2 • oktober 2018
Nieuwsbrief van de Stichting Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut

Mensen genetisch behandelen?

Door de mogelijkheden van CRISPR-Cas om met DNA als het ware aan tekstverwerking te doen (gene editing) lijken meer mogelijkheden voor gentherapie binnen handbereik. Ook de discussie over 'kiembaangentherapie' is heropend. Ik bespreek verschillende mogelijkheden en de medische en ethische vragen die daarmee samenhangen.

Gentherapie kan bij lichaamcellen en in de kiembaan. In het eerste geval wordt in bepaalde cellen van een patiënt met een bepaalde genetische aandoening het 'goede' DNA ingebracht, of het DNA wordt met CRISPR-Cas 'gecorrigeerd' (in of buiten het lichaam). De bedoeling is dat het functioneren van dat DNA tot herstel leidt van de aandoening.

Deze vorm van gentherapie kan in principe als een welkome ontwikkeling gezien worden. Alle principes die gelden voor medisch-wetenschappelijk onderzoek en experimentele medische mogelijkheden, gelden hier natuurlijk ook, zoals veiligheid, goede balans tussen voor- en nadelen voor patiënt, toestemming van patiënt/proefpersoon, e.d.

Hier komt wel een 'nieuwe' voorwaarde bij die samenhangt met de onderscheiding tussen therapeutische en verbeteringsgentherapie (enhancement). Genetische modificaties moeten niet worden gebruikt om (te proberen) bij een gezonde persoon bepaalde gewenste eigenschappen te bevorderen of zelfs aan te brengen. Dat zou mijns inziens in strijd zijn met het karakter van de geneeskunst, die moet proberen ziekte te voorkomen en te genezen en lijden te verhelpen of te verlichten. Wanneer de geneeskunde een instrument zou gaan worden ter 'constructie' van een meer gewenst type mens (en van een tendens hiertoe zijn reeds signalen waarneembaar), dan zou dat niet alleen de plaats en de rol van de geneeskunde in de samenleving diepgaand beïnvloeden, maar ook al de intermenselijke verhoudingen. De ene mens zou ontverp kunnen gaan worden van de ander, een ontwikkeling die op het terrein van de reproductie (kunstmatige voortplantingstechnieken gecombineerd met genetisch onderzoek) al waarneembaar is. De ouder-kind relatie verschuift van een persoonlijke relatie van ontvanger-gave, naar een relatie van maker-maaksel. Daarmee wordt ook de fundamentele gelijkwaardigheid van het kind en de ouder geschoonden; immers, het maaksel is niet gelijkwaardig aan zijn maker. Onderzoek geeft aan dat een onvoorwaardelijke aanvaarding door de ouders bevorderlijk is voor een positieve psychische ontwikkeling.

Kiembaangentherapie
Bij kiembaangentherapie is het de bedoeling dat met behulp van 'gene editing' een genetisch probleem verholpen wordt in geslachtscellen – waarmee men vervolgens een embryo tot stand zal trachten te brengen – of in het hele vroege embryo (bevruchte eicel, eventueel na enkele delingen). Als een genetische afwijking op het niveau van de geslachtscellen of de bevruchte eicel behandeld kan worden, dan zou niet alleen het betreffende individu genezen zijn, maar ook diens eventuele nageslacht. De mogelijkheid een bepaalde erfelijke aandoening te behandelen en uit de lijn der geslachten te halen, valt op zichzelf toe te juichen. Over de veiligheid ervan lopen nog discussies; veiligheid moet natuurlijk medisch vaststaan. Verder zouden, zoals hierboven besproken, alleen therapeutische ingrepen uitgevoerd mogen worden. En vanwege de complexiteit van het genoom en de genetische expressie zou kiembaanmodificatie alleen bij eenduidig gedefinieerde monogenetische aandoeningen gebruikt moeten worden. ▼

Henk Jochemsen (fotograaf Marjolaine Klarenbeek)

1

Bijlage: publicaties prof. dr. T.A. Boer

In het verslagjaar gaat het om de volgende publicaties en overige output (voor zover van belang voor de leeropdracht):

Wetenschappelijke publicaties

- Theo Boer, Bart Cusveller, Bart Koopman en Dirk Jan Bakker, Het goede levenseinde in casussen. Houten: Bohn, Stafleu van Loghum 2017 (104 pp.).
- Theo Boer, 'De derde evaluatie van de Wet Toetsing Levensbeëindiging en Hulp bij Zelfdoding: over de relatie van empirie, normativiteit en politiek'. Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek 27,4 (2017), 98-104.
- Theo Boer, 'Does Euthanasia Have a Dampening Effect on Suicide Rates? Recent Experiences from the Netherlands'. Journal of Ethics in Mental Health 10 (2017) <http://www.webcitation.org/6xFE3I6TS>
- A.B. Wichmann, E.J. van der Jagt, Y. de Man, L.A.M. Koch, R. Akkermans, F. Atsma, A.S. Groenewoud en T.A. Boer, Evaluatie project 'Advance Care Planning (ACP) scholing voor huisartsen NHG scholing 'Tijdig spreken over het levenseinde'. Nijmegen/ Utrecht: IQ Healthcare en Nederlands Huisartsengenootschap, 2017, 72 pp.
- T.A. Boer, 'Dialectics of Lead: Fifty Years of Dutch Euthanasia and its Lessons', International Journal of Environmental Studies 78, 2 (April 2018) <http://dx.doi.org/10.1080/00207233.2017.1415834>
- T.A. Boer, S.M.H. Einerhand, J.N. de Haas-de Vries en M.N. van Rijswijk, Komt een test bij de dokter. Lindeboom Reeks deel 20. Amsterdam: Buijten & Schipperheijn 2018 (170 pp.)
- Theo Boer, 'Euthanasia and Addiction: a Comment from the Netherlands', Addiction 113,7 (July 2018), 1184-5, DOI: 10.1111/add.14162
- A.B. Wichmann, H. van Dam, T.A. Boer, Y. Engels en A.S. Groenewoud, 'Advance Care Planning Conversations with Palliative Patients: How Do GPs Experience It?', BJGP 2019

Vakpublicaties

- Theo Boer, 'Expert Affidavit with regard to Euthanasia in the Netherlands and the "Foreseeable Death Criterion".' Supreme Court of Appeal of Quebec, 2018, 53 pp.
- Theo Boer, 'Ethische kanttekeningen bij voltooid leven', in: Joris Vercammen (red.), Vragen bij de laatste levensfase. Amersfoort: Raad van Kerken 2018, 22-7
- Theo Boer, 'The Netherlands: Forerunner or Loner?', Journal of the Australia Medical Association (WA), June 2018

Populariserende publicaties

- Theo Boer, 'Medisch ethisch polderen'. Commentaar op het regeerakkoord in Rutte II. NRC Handelsblad, 11 oktober 2017
- Theo Boer, 'Een broddelwet die zelfs orgaandonoren kan kosten', NRC Handelsblad, 9 februari 2018
- Theo Boer, 'Hoe euthanasie onze samenleving diepgaand heeft veranderd', ND Nederlands Dagblad, 26 april 2018
- Theo Boer en Arthur Alderliesten, 'Behoud verbod op embryokweek'. Trouw, 25 juni 2018.

Wetenschappelijke lezingen

- Theo Boer, 'Thirty Years of Euthanasia'. Keynote op de Nordic Committee on Bioethics Conference: Facing Death - End of life decisions, Reykjavik, 14 september 2017.
- Theo Boer, 'Euthanasia in the Netherlands: What are the lessons to be learnt?'. Lezing in het kader van de Advanced European Bioethics course: Suffering, Death and Palliative care. Nijmegen, 22 maart 2018.
- Theo Boer, 'Thirty Years of Euthanasia'. Paper for the Danish National Council on Ethics. Copenhagen, April 19, 2018.
- Theo Boer, 'Eutanásia e o paradoxo da morte assistida. O caso holandês'. Keynote op de conferentie 'Eutanásia e Cultura do Cuidado' van de Katholieke Universiteit Portugal. Lissabon, April 23, 2018.
- Theo Boer, 'Lessons from a Pioneering Country'. Interview at the conference of the Australian Medical Association (WA) op 5 mei 2018 te Perth, Australia.
- Theo Boer, 'The Interrelations of Culture and Legal Euthanasia'. Lezing op het Seminar 'New challenges for law: human dignity, trans-humanism, and new technologies', Harvard Law School, 3 juni 2018.

Overige lezingen

- Theo Boer, 'Het higgsdeeltje van goede palliatieve zorg'. Inleiding bij de presentatie van het boek Het goede levenseinde in casussen op 7 november 2017 te Houten

Functies en lidmaatschappen (voor zover van belang voor de leerstoel)

- Lid van de Gezondheidsraad (vanaf 1 januari 2018)
- Associate van Ethiek Instituut, Universiteit Utrecht
- Society of Christian Ethics, USA: Lid van de Interest Group on Health Care Ethics
- Nederlandse Vereniging voor Bio-ethiek (NVBe)
- Fellow, Center for Bioethics and Human Dignity, Trinity International University
- Lid van het Curatorium van de Bijzondere Leerstoel Geestelijke Verzorging aan de PThU.
- Theo Boer en Arthur Alderliesten, 'Behoud verbod op embryokweek'. Trouw, 25 juni 2018.

Interviews (gedrukt)

- Inge Schouten, 'Niemand hoeft kinderloos te blijven als we baby's kweken uit huidcellen'. Interview met Theo Boer en Annelien Bredenoord. De Volkskrant, 23 september 2017.
- Hilbert Meijer, 'Gerustgescand naar huis'. Interview met o.m. Theo Boer, Nederlands Dagblad ND, 4 oktober 2017.
- Sjoerd Wielenga, 'CDA liet CU medisch-ethische kastanjes uit het vuur halen'. EO Visie digitaal, 11 oktober 2017.
<https://visie.eo.nl/2017/10/cda-liet-cu-medisch-ethische-kastanjes-uit-het-vuur-halen/>
- Eymeke Verhoeven, 'Duitser kan man, vrouw of anders zijn. Interview met o.m. Theo Boer. Nederlands Dagblad ND, 9 november 2017
- Daniel Boffey, "'Any taboo has gone": Netherlands sees rise in demand for euthanasia'. Interview met o.m. Theo Boer. The Guardian, 9 november 2017.
- Edwin Kreulen, 'Groeiende kritiek op arts die adviseert bij euthanasie'. Interview met o.m. Theo Boer. Trouw (de Verdieping), 29 november 2017
- Hans-Lukas Zuurman, 'Van "voor het geval dat" tot morele plicht'. Interview met Theo Boer over health checks, Nederlands Dagblad, 29 januari 2018

- Aline de Bruijn, 'Onze gezondheid testen "voor het geval dat"'. Interview met Theo Boer over health checks, Reformatorisch Dagblad, 29 januari 2018
- Jop van Kempen, 'Health checks: "Baat het niet, het kan wel schaden"'. Interview met o.m. Theo Boer, Het Parool, 29 januari 2018
- Patricia Boon, 'Health check, gezond idee?' Interview met o.m. Theo Boer over health checks, De Telegraaf, 30 januari 2018
- Marco Visser, 'Twijfels over nut van health checks'. Interview met o.m. Theo Boer, Trouw, 30 januari 2018
- Eva Gabeler, 'Experts: nieuwe donorwet maakt beslissing moeilijker'. Interview met o.m. Theo Boer, De Telegraaf, 13 februari 2018
- Sjoerd Wielenga, 'Je kunt er beter op tijd bij zijn'. Interview met o.m. Theo Boer over health checks, EO Visie special, maart 2018, 40-7
- Aaldert van Soest, 'Mijn lichaam is niet van mij, ik heb het in bruikleen'. Interview met o.m. Theo Boer over de net aangenomen ADR-wet. Nederlands Dagblad, 14 februari 2018
- Merle Schmalenbach, 'Die Lebensmüden'. Interview met o.m. Theo Boer over euthanasie, Die Zeit (Christ und Welt), 15 februari 2018
- Jakko Gunst, 'Kerken: Wet voltooid leven niet wijs'. Verslag van persconferentie met o.m. Theo Boer. Reformatorisch Dagblad (RD), 20 februari 2018
- 'Raad van Kerken: Geen taboe op voltooid leven'. Verslag van persconferentie met o.m. Theo Boer. Trouw, 21 februari 2018
- Eline Kuijper, 'Raad van Kerken: geen taboe op euthanasie'. Verslag van persconferentie met o.m. Theo Boer. Nederlands Dagblad, 21 februari 2018
- Leeuwarder Courant, 'Voltooid leven strijdig met suicidepreventie'. Verslag van Raad van Kerken rapport over voltooid leven, 21 februari 2018
- Charlotte Ariese-van Putten, "'Je krijgt informatie die tot dat moment alleen God wist". Ethicus Theo Boer over health checks', Ledenblad NPV, februari 2018
- Jeffrey Schipper, 'Theo Boer: "Health checks worden nauwkeuriger en talrijker"', interview. CIP.nl, <https://cip.nl/66936-theo-boer-health-checks-woorden-nauwkeuriger-en-talrijker>, 2 maart 2018
- Kerstin Schweighöfer, 'Die Sehnsucht nach dem Tod'. Interview met o.m. Theo Boer. Deutschlandfunk, 2 maart 2018 http://www.deutschlandfunk.de/sterbehilfe-in-den-niederlandendie-sehnsucht-nach-dem-tod.886.de.html?dram:article_id=411962.
- Rebecca van der Kar, 'Euthanasiepoeder', interview met o.m. Theo Boer over zelfdoding met hulp van het 'euthanasiepoeder', Nederlands Dagblad, 17 maart 2018.
- Harriet Sherwood, 'A woman's final Facebook message before euthanasia: "I'm ready for my trip now..."'. 'Euthanasia in Psychiatry'. Interview met o.m. Theo Boer over de euthanasie bij Aurelia Brouwer, The Guardian, 18 maart 2018.
- 'Socialistas dizem que eutanásia é constitucional'. Interview met o.m. Theo Boer. Expresso (Portugal), 21 april 2018
- John Keown, Euthanasia, interview met Theo Boer.
- Larissa Pans, Onbeperkt vruchtbaar. Een zoektocht naar de uiterste houdbaarheidsdatum van het moederschap. Daarin o.m. ook delen van een interview met Theo Boer. Amsterdam: De Bezige Bij, 2018
- João Perassolo, 'Holanda tem aumento de eutanásia em pacientes com doenças mentais'. Interview met o.m. Theo Boer over euthanasie bij mensen met een psychiatrische ziekte. Folha de S. Paulo, 28 mei 2018
- Pedro Vas Patto, 'A brecha aberta pela eutanásia'. Opiniëartikel op basis van lezing Theo Boer over euthanasie voorafgaand aan parlementaire stemming in Portugal. Público (Lissabon/Porto), 28 mei 2018
- Joram Bolle, 'Is het verzet tegen de donorwet typisch Nederlands?' Interview met o.m. Theo Boer, Metro, 9 juni 2018
- Charlotte Ariese, 'De mens kan de door God gegeven kennis niet hanteren'. Interview met Theo Boer over embryoresearch. NPV actueel, <https://npvzorg.nl/nieuws/theo-boer-overgentechnologie/>
- Jasper van den Bovenkamp, 'Ethiekpriester vs. Drankjesdokter'. Dubbelinterview met Theo Boer en Bert Keizer. De Nieuwe Koers, 2018, 5 (juni), 12-19
- Ingrid Willems, 'Palliatieve zorg moet opmars euthanasie bij psychiatrische patiënten stuiten'. Interview met o.m. Theo Boer. De Stentor, 16 juni 2018

- Ingrid Willems, 'We slaan door met euthanasie'. Uitgebreid interview met Theo Boer (incl. voorpagina). De Stentor, 16 juni 2018.
- Klaas van der Zwaag, 'Ethicus Theo Boer: "Eeuwig leven geen argument voor euthanasie"'. Reformatorisch Dagblad RD, 19 juni 2018.
- Marinde van der Breggen, 'Christelijke ethiek van de toekomst'. Interview met Theo Boer en Annelien Bredenoord, De Nieuwe Koers, 2018, 6 (juli), 12.
- Mensje Melchior, 'Total body scan: zinnig of zinloos?' Plus Magazine 29,7 (juli-aug. 2018), 122-6, uitgebreide verwijzing naar studie Komt een test bij de dokter. Zie ook <https://www.plusonline.nl/diagnostiek/total-body-scan>.
- Eline Kuijper, "'Hybels' boeken nu anders lezen". Interview met o.m. Theo Boer, Nederlands Dagblad ND, 15 augustus 2018.
- Aline de Bruijn, 'Moeten we binnenkort verplicht DNA afstaan?' Interview met o.m. Theo Boer, Reformatorisch Dagblad RD, 25 augustus 2018.

Media (radio en televisie)

- NPO1 radio, EO Dit is de dag, 20 september 2017, 18.45-19.00. Studio-discussie met Servaas Bingé over zijn boek 'Nooit meer naar de dokter'
- Interview Québec/ Canadese televisiedocumentaire 'Aux limites de l'euthanasie: démences et maladies mentales', 24 september 2017
- Radio Noord-Holland, Tot twaalf, 10 november 2017, 10.40-11.00, interview over het boek Het goede levenseinde in casussen
- NPO1 televisie, EenVandaag, 23 november 2017, 18.10-18.15, interview over beperkingen van de RTE's
- Groot Nieuws Radio, 28 november 2016, 08.15-08.35, interview met Theo Boer over duo-euthanasie
- Griekse staatstelevisie, 12 december 2017, 28 hours: Euthanasia. Interview met onder meer Theo Boer
[Http://webtv.ert.gr/ert1/28europe/12dek2017-28-fores-evropi/](http://webtv.ert.gr/ert1/28europe/12dek2017-28-fores-evropi/) (totaal 45 minuten)
- YouTube, 'Euthanasia in the Netherlands'. <https://youtu.be/SkeevuB8IOg>. Published on March 16, 2018
- YouTube, 'Christelijke ethiek is vooral goede ethiek'. <https://youtu.be/rB2uY9Kdxug>. Published on March 16, 2018.
- Groot Nieuws Radio, 11 januari 2018, 17.15-17.20, interview over het sterk gestegen aantal patiënten bij de Levenseindekliniek
- NPO1 radio, EO Dit is de dag DiDD, 11 januari 2018, 18.30-18.40. Studio-gesprek met Levenseindekliniek directeur Steven Pleiter
- RTL Nieuws, 'Hoogspanning bij voor- en tegenstanders: komt donorwet er?' Interview met o.m. Theo Boer
<https://www.rtlz.nl/algemeen/politiek/hoogspanning-bij-voor-en-tegenstanders-komt-donorwet-er>
- RTL televisienieuws, 28 januari 2018, 19.30-19.35, interview met o.m. Theo Boer over het ADR-systeem bij orgaandonatie
- Groot Nieuws Radio, 29 januari 2018, 17.15-17.22, interview met Theo Boer over health checks
- RTL Editie NL, 29 januari 2018, televisie-interview met Theo Boer over health checks NPO1 radio, EO Dit is de dag DiDD, 29 januari 2018, 18.30-18.42. Interview over health checks
- NPO1 radio, AVRO/TROS Stand.NL, 30 januari 2018, 09.45-09.50, Interview over het ADR-systeem bij orgaandonatie
- NPO2 televisie KRO/NCRV Jacobine op zondag, 4 februari 2018, 17.00-17.30. Studiodiscussie met Job Cohen en Hans Bart over het ADR-systeem bij orgaandonatie
- NPO2 televisie Nieuwsuur, 6 februari 2018, 22.15-22.30, interview over de ADR-systeem bij orgaandonatie
- NPO2 televisie Nieuwsuur, 10 februari 2018, 22.10-22.30, interview over anonimiteit van donors bij spermadonatie. Tevens in Achtuurjournaal
- CGTN (Chinese televisie), 10 februari 2018, 'Help the aged – a Dutch answer?', interview over euthanasie. Op https://news.cgtn.com/news/77496a4e32677a6333566d54/share_p.html
- Deutschlandfunk, 2 maart 2018, interview over euthanasie in Nederland. Interview met o.m. Theo Boer. Deutschlandfunk, 2 maart 2018.
<http://www.deutschlandfunk.de/sterbehilfe-inden-niederlanden-die-sehnsucht-nach-dem-tod.886.de.html?dram:article>
- NPO1 radio, AVRO/TROS EenVandaag, 23 maart 2018, 14.05-14.20, interview over Coöperatie Laatste wil
- Portugese Radio, 23 april 2018, interview over euthanasie in Nederland
- Portugese Katholieke Radiozender, 23 april 2018, interview over euthanasie in Nederland

- TRT Internationaal televisie The Newsmakers (Istanbul), 25 april 2018, debat over de schaduwkanten van de Nederlandse euthanasiepraktijk
<https://www.youtube.com/watch?v=GBQxD0vaDY>
- NPO5 Radio EO Live, 28 april 2018, 19.30-19.35, live interview over de overleden Britse peuter Alfie Evans
- Groot Nieuws Radio, 14 mei 2018, 17.35-17.40, interview over de bij de huisarts verkrijgbare pre-conceptietest op erfelijke ziekten
- Groot Nieuws Radio, 23 mei 2018, 07.40-07.45, interview over dure claims naar aanleiding van medische missers
- Groot Nieuws Radio, 5 juni 2018, 07.40-07.45, interview over het kweken van embryo's
- NPO2 televisie Nieuwsuur, 8 juli 2018, 22.15-22.30, één op één studiodesprek over de Corporatie Laatste Wil CLW